

**R. P. Francisci De Oviedo Madritani, Societatis Iesv,
Theologiæ Professoris, Cursus Philosophicus**

Oviedo, Francisco de

Lvgdvni, M.DC.LI.

IV. An assensus præmissarum neceßitet ad assensum conclusionis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95503](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95503)

PUNCTUM IV.

An assensus præmissarum necessitet ad assensum conclusionis.

Dvplex est necessitas; quædam quoad ^{speci-}ficacionem, alia quoad exercitium. Necessitas quoad specificationem illa est, ex vi cuius principium eo ipso quod operetur, hanc speciem actus debet operari, & nullo modo potest oppositum efficere, licet hic & nunc ex vi huius necessitatis possit neutram producere, omnemque actionem cohibere. Necessitas quoad exercitium illa est, ex vi cuius principium hic & nunc prædeterminatum est ad effectum producendum.

Posto præmissarum assensum intellectum esse determinatum circa cõclusionis obiectum quoad speciem, hoc est, non posse ab illo dissentire, sed eo ipso, quod in illud tendat, debere per assensum ferri in illud docet communis Doctorum sententia cum S. Thoma in 1. dist. 25. q. 1. art. 2. Ratio facilis est: intellectus non potest dissentire obiecto, quod euidenter proponitur ut verum: sed per præmissas obiectum conclusionis proponitur euidenter ut verum: ergo non potest illi dissentire. Maior euidenter est, alias possem ego iudicare me modò non scribere, & non existerem lucem, quam oculis cerno, & alia huiusmodi. Minorem probat: per præmissas proponuntur extremitates conclusionis vnitæ vni tertio: ergo per illas proponitur euidenter connexio extremitatum inter se, est enim euidenter esse inter se connexa, seu identificata illa, quæ sunt vni tertio identificata: ergo proponitur talis identitas ut euidenter vera, ergo non potest ab illa dissentire intellectus: ergo tali propositione facta per præmissas intellectus manet determinatus quoad specificationem. Deinde in præmissis includitur obiectum conclusionis, est formaliter non sit expressum: ergo qui aduerit concessisse præmissas non poterit à conclusionis obiecto dissentire.

Assensum insuper per se loquendo intellectum ex vi præmissarum non solum prædeterminatum esse quoad speciem, sed etiam quoad exercitium, ita vt hic & nunc teneatur assensum conclusionis elicere eo ipso, quod præmissarum admisit assensum. Ita D. Thomas supra, Caietanus, Scotus, Durand. & P. Fonseca apud Conimbricenses qui eandem sententiam defendunt lib. Prior. resol. cap. 1. q. 4. art. 4. Hurtad. disp. 7. de Anima sect. 4. Arriaga disput. 15. Logica sect. 8. Sit ratio: intellectus est potentia necessaria, quæ positis omnibus requisitis ad operandum non potest non operari. Sed eo ipso quod datur præmissarum assensus, intellectus habet omnia principia requisita ad eliciendum conclusionis assensum, cum ex vi præmissarum proponatur sufficiens motiuum ad eliciendum hunc assensum: ergo intellectus illum necessariò eliciet, si per accidens non impediatur. Dices vnum ex requisitis ad operandum esse voluntatis imperium, sine quo intellectus non est simpliciter, absolute, & adæquate potens elicere assensum conclusionis: Sed contrà, quia ad assensum euidentem, seu obiecti ut veri euidenter propositi imperium hoc necessarium non est, euidentia enim obiecti rapit intellectum ad præbendum assensum independentem ab omni imperio voluntatis. Neque ad assensum probabilem conclusionis, seu deductum ex præmissis probabilibus requiritur hoc voluntatis imperium, quia æquè euidenter inferitur assensus probabilis ex præmissis probabilibus, ac euidenter ex euidentibus, & semel supposità identitate extremitatum vni tertio per assensum probabilem, euidenter est eadem probabilitate verum esse extremitates inter se identificari. Quapropter imperium voluntatis deferuire potest, vt obiecto probabili præmissarum assensus præbeatur, hoc tamen semel præstito necessarium non est, vt eliciatur conclusionis assensus, quia ex suppositione quod indentificentur extremitates vni tertio, euidenter est inter se identificari, cum autem per præmissas probabiles supponatur vt verum præmissas identificari vni tertio, euidenter sequitur identificari inter se. Dices obiectum conclusionis euidenter inferri, seu illationem esse euidentem, obiectum tamen illatum euidenter non esse, quia hoc non potest habere euidentiam, quæ in præmissis non est, & ita non posse intellectum rapere, vt illi assensum præbeant. Fateor obiectum euidenter illatum in syllogismo probabili euidenter non esse, & ita assero

Franc. de Ouedo, Philosoph. Tom. I.

obiectum per se ipsum non posse cogere intellectum ad assensum circa illud eliciendum, sed ratione præmissarum ex quibus euidenter inferitur, & ratione connexionis quæ apparet inter obiectum conclusionis, & præmissarum, idem enim quod obiectum in se euidenter per se ipsum præstaret, præstaret obiectum probabile euidenter connexum cum obiecto præmissarum probabilem, ratione harum, cum hæc supponuntur, hoc est, cum intellectus assensum præbuit præmissarum obiecto.

Dixi intellectum per se loquendo esse prædeterminatum ad assensum conclusionis, quia per accidens potest aliquando emissio præmissarum assensu conclusioni non assentiri, si nimis intentus sit aliis obiectis, quibus detrahatur ab obiecto conclusionis, & remoueat ab assensu circa illud eliciendo. Item si ex alio capite non attendat ad connexionem, quam habet vtrique extremitas cum eodem medio, sed quasi disparatè eliciat has propositiones *Omnis homo est animal: Petrus est homo: non consideratà identitate subiecti maioris cum prædicato minoris, neque inspectà prædicatione duarum extremitatum de eodem medio, seu vno tertio, in quod vtrique confluit per identitatem.* Ratio huius exceptionis defumitur ex fundamento conclusionis, quia vnum ex requisitis ad assensum conclusionis est intellectum non esse impeditum nimia aliorum obiectorum attentione, & inspectam habuisse identitatem extremitatum cum medio: ergo dum intellectus hanc identitatem non inspicit, illave distractione aliorum obiectorum attentio impeditur, non habet omnia requisita ad assensum conclusionis eliciendum, illumque non eliciet.

Dices intellectum saltem requirere ad eliciendum assensum conclusionis, affectu voluntatis non prohiberi productionem talis assensus, ac proinde posse voluntatem per actum, quo prohibeat elicientiam talis assensus intellectum coercere ne illam exerceat, licet intellectus non indigeat positio imperio voluntatis ad talem assensum præstandum. Eundem dicendi modum expendam & reiciam Controu. 10. Physic. Punct. 1. num. 7. vbi impugnabo nonnullos asserentes posse aliquem effectum existere dependenter a voluntate diuina, etiam si physicè non produceretur à Deo, ex eo præcisè quod indigeret diuina permissione ad existendum, ita vt ex eo quod Deus diceret, nolo hunc effectum existere, deficeret talis effectus, etiam si positiuè à Deo non dependeret. In præsentia autem sufficiat dicere sine fundamento fingi necessitatem non prohibitionis voluntatis, ad hoc vt intellectus efficiat actus, quos sine positio voluntatis requisitis ad operandum non potest non operari. Sed eo ipso quod datur præmissarum assensus, intellectus habet omnia principia requisita ad eliciendum conclusionis assensum, cum ex vi præmissarum proponatur sufficiens motiuum ad eliciendum hunc assensum: ergo intellectus illum necessariò eliciet, si per accidens non impediatur. Dices vnum ex requisitis ad operandum esse voluntatis imperium, sine quo intellectus non est simpliciter, absolute, & adæquate potens elicere assensum conclusionis: Sed contrà, quia ad assensum euidentem, seu obiecti ut veri euidenter propositi imperium hoc necessarium non est, euidentia enim obiecti rapit intellectum ad præbendum assensum independentem ab omni imperio voluntatis. Neque ad assensum probabilem conclusionis, seu deductum ex præmissis probabilibus requiritur hoc voluntatis imperium, quia æquè euidenter inferitur assensus probabilis ex præmissis probabilibus, ac euidenter ex euidentibus, & semel supposità identitate extremitatum vni tertio per assensum probabilem, euidenter est eadem probabilitate verum esse extremitates inter se identificari. Quapropter imperium voluntatis deferuire potest, vt obiecto probabili præmissarum assensus præbeatur, hoc tamen semel præstito necessarium non est, vt eliciatur conclusionis assensus, quia ex suppositione quod indentificentur extremitates vni tertio, euidenter est inter se identificari, cum autem per præmissas probabiles supponatur vt verum præmissas identificari vni tertio, euidenter sequitur identificari inter se. Dices obiectum conclusionis euidenter inferri, seu illationem esse euidentem, obiectum tamen illatum euidenter non esse, quia hoc non potest habere euidentiam, quæ in præmissis non est, & ita non posse intellectum rapere, vt illi assensum præbeant. Fateor obiectum euidenter illatum in syllogismo probabili euidenter non esse, & ita assero

Obicit Rubius lib. 1. de Prior. resol. quæst. 8 vt probet intellectum non determinari quoad exercitium ad assensum conclusionis per assensum præmissarum. Intellectus obedit imperio voluntatis: ergo voluntas poterit illum cohibere, etiam supposito præmissarum assensu ne conclusioni assentiat. Respondeo intellectum obedire voluntati in his actibus, quorum obiecta non apparent euidenter vera, obiectum autem conclusionis ex suppositione præmissarum representatur euidenter verum, & euidenter connexum cum obiecto præmissarum, quod per formales præmissas verum esse supponitur.

Obicit secundo: Habitus non dantur ad actus, qui non subdantur imperio voluntatis: ergo si assensus conclusionis non subderetur imperio voluntatis, non daretur habitus ad illum eliciendum: ergo non daretur habitus distinctus à principiorum habitu. Respondeo iuxta veriore sententiam, quam probabo Controu. 13. de anima Punct. 2. nullum dari habitum ad actus intellectus distinctum ab speciebus, quæ etiam actibus necessariis possunt deferuire. Quod si volueris neque species impressas concurrere ad conclusionis assensum, absque vlla formidine consequentiam concede, nihil enim absurdi in consequenti reperies.

Obicit tertio: Nullum est bonum creatum, à quo necessitetur voluntas: ergo neque verum à quo necessitetur intellectus. Concedo antecedens, nego consequentiam, & disparitatem reddo. Voluntas est potentia libera, & ita potest suum affectum cohibere circa obiectum ad quod consequendum habet omnia requisita: intellectus autem est

L potentia

potentia necessaria, & ita si semel instruat omnibus prærequisitis ad operandum non potest non operari. Secundò voluntas ex suppositione intentionis necessitatur ad electionem mediæ creati: ergo pari ratione intellectus præmissarum potest necessitari ad assensum conclusionis. En ratio paritatis à voluntate desumpta respectu intellectus nostram conclusionem non solum non impugnatur, verum etiam propugnat. Tertiò quia illud, quod apparet euidenter verum, vel in se, vel ex suppositione præmissarum, non potest ex harum suppositione sub vlla ratione falsum apparere, & ita intellectus non potest non elicere assensum circa illud, bonum autem creatum semper admixtum habet aliquam rationem mali quæ possit intellectum retrahere ab illius amore. Deum cum iuxta communem sententiam vna veritas non sit maior aliâ, quodcumque obiectum verum, etiam creatum intra lineam creati est summum verum, hoc est non potest esse aliud obiectum creatum verius illo, nulum autem bonum creatum, adhuc intra lineam creati est summum bonum, quia quocumque bono creato assignato potest aliud bonum creatum assignari quod sit magis bonum.

Obiiciunt alij recentes: Suppositis præmissis voluntas potest imperare conclusionem directam, aut indirectam: ergo conclusio non elicitur independenter ab imperio voluntatis. Antecedens probant ex eo quod his positis præmissis, *Omnis homo est animal, Petrus est homo*, potest quis pro sua voluntate directè concludere: *ergo Petrus est animal*, vel indirectè: *ergo aliquod animal est Petrus*, quod experientia compertum esse affirmant. Caterum experientia suadet liberum esse conclusionem vocalem directam vel indirectam proferre, hanc autem libertatem in actu interno, seu in conclusione mentali nemo expertus est: Imò si hoc volueris experiri vtramque conclusionem directam, & indirectam necessariò elicies. Respondeo ergo cum Hurtado supra §. 38. vtramque conclusionem eliciendam esse ab intellectu, si ad vtramque attendat, & intellectus virtutem habeat vtramque simul eliciendi, quia non carere mihi persuadeo. Quod si vtrique simul obiiceretur, & non posset simul ab intellectu elici, tunc daretur optio voluntati, vt quam maluerit, eliceret. Vt plurimum autem conclusio directa eliceretur, quia hæc clariùs apparet intellectui, faciliùsque agnoscitur.

PUNCTUM V.

*Quo modo tempore, & naturâ præmissæ conclusio-
nem precedant.*

Circa coexistentiam assensuum præmissarum, & conclusionis suborta fuit apud aliquos dubitatio ex D. Thom. 1. part. quæst. 14. art. 3. vbi ait, ideo Deum non discurre, quia non cognoscit vnum post aliud: ergo ad discursum requiritur cognitionum successio: ergo coexistere nequeunt cognitio præmissarum & conclusionis. Respondeo Angelicum Doctorem tantum docuisse potentiam discursuam posse habere actuum successionem, ex quo principio negat Deo potentiam discurrendi, non verò ex eo quod ad discursum requiratur actuum successio. Deinde etiam si in discursu exposceret D. Thomas actuale successionem actuum, hæc constituenda esset in eo, quod prius tempore eliceretur assensus præmissarum, quam conclusionis assensus, etiam si dum hic eliciebatur alter perseveraret, & vterque coexistere dum erat conclusionis assensus. Adducitur etiâ D. Thomas quæst. 58. art. 2. & quæst. 85. art. 4. vbi asserit non posse simul cognosci, quæ per plures species representantur: Sed obiectum præmissarum, & conclusionis cognoscuntur per plures species: ergo non possunt simul cognosci. Respondet Caietanus quæst. 85. nomine plurium specierum intelligendas esse species non subordinatas, species autem præmissarum, & conclusiones subordinari, & ita coexistere posse assensum præmissarum, & conclusiones. Melius intelligo interpretari D. Thomam si dicatur ipsum negare cognosci eadem cognitione, quæ per plures species cognoscuntur, difficile enim in alium sensum poterit illius doctrinâ defendi, experientia enim notum est, simul cognosci plura, in quibus nulla specierum subordi-

natio reperitur. Adducitur etiam Philosophus 2. Topic. cap. 3. vbi ait: *Contingit autem sive plura, cogitare vnum*: ergo ex mente Aristotelis non potest dari simul in intellectu duplex actualis cognitio. Respondeo Aristotelem tantum prædictis verbis significare plura posse habitualiter sciri, quam actualiter cognosci, non verò docuisse non posse simul cognosci plura. Item ergo assensum præmissarum & conclusionem posse coexistere, de quo nulla potest esse controuersia. Neque negari potest alterâ præmissam posse præcedere conclusionem, quia cum vna non inferat aliam, & per se sola non sufficiat conclusionem inducere, poterit absque alia præmissa, & absque vtraque subsistere. Vtramque præmissam non posse per se loquendo conclusionem præcedere, mihi persuadeo, quia vtraque præmissa determinat intellectum ad assensum conclusionis, vt probauit Punct. præcedenti: ergo illud determinabit in primo instanti, in quo simul vtraque existat. Si enim in primo instanti non determinaret intellectum, neque illum determinaret in sequentibus, cum in omnibus eadem sit ratio. Poterit autem ex accidenti v. g. ex distractione animi vtraque præmissa esse in aliqua mensura temporis, in qua non sit conclusio, quæ ablato distractionis impedimento incipiet tempore posteriori præmissis.

Difficilius est, an conclusionis assensus poterit existere sine præmissarum assensu, vel quia elicitur postquam iam præmissæ transierint, vel quia elicitur præmissis existentibus, & postea deficientibus conseruatur. Secundam sententiam, quam sum amplexus asserentem assensum conclusionis ferri in obiectum præmissarum, prius propositum per formales præmissas, non potest assensum conclusionis produci, neque conseruari præmissis non existentibus, quia supponit obiectum formale applicatum per præmissas, quæ applicatione deficiente deficit conclusio actus, sicuti deficit actus voluntatis cognitione non existente. Censeo tamen supernaturaliter posse produci, & conseruari conclusionis assensum sine præmissis. Moueor quia secundum hanc sententiam assensus conclusionis tantum dependet à præmissis formalibus tanquam à conditione applicante motuum, seu formale obiectum, eâ ratione, quia dependet volitio à cognitione: Sed hoc conditionis genus potest suppleri à Deo, & potest supernaturaliter dari volitio sine cognitione: ergo potest dari supernaturaliter assensus præmissarum sine conclusionis assensu. Tota difficultas huius rei in minori consistit, quam probabo Controu. 7. de anima, Punct. 3.

In sententia quæ asserit assensum conclusionis non attingere præmissarum obiectum, neque efficienter à præmissis formalibus pendere facile defenditur posse assensum conclusionis primò produci sine præmissis, & cum his productum sine eisdem postea conseruari, quia intellectus, qui elicit hunc assensum propter veritatem formalem, quam in se habet consequens determinatur præmissarum assensu, poterit sine hac determinatione illum elicere, & conseruare, sicuti voluntas, quæ elicit actum imperatum propter motuum intrinsicum proprium talis actus determinata actu imperante, poterit eandem elicere absque imperio, & iam hunc elicatum postea sine illo imperio conseruare. Neque necesse est loco præmissarum influentium in conclusionem aliam substitui causam, si ipsæ deficient, quia cum causa physice non influit, neque per se ad effectum requiritur, necesse non est ipsâ deficiente aliam substitui, vt conseruetur effectus, qui ab illa dependebat, vt videre est in actu imperato respectu imperantis.

Nota tamen tunc solum assensum consequentis dici conclusionem formalem, & illius obiectum consequens dici, quando actu dependet à præmissis, quia secundum hanc sententiam extrinsecum est assensui esse conclusionem, sicuti illi extrinsecum est ab his præmissis dependere, & ita assensus iste, *Petrus est animal*, conclusio dicitur quando ab his præmissis procedat, *Omnis homo est animal; Petrus est homo*. Idem verò si ab his non dependeat sicuti de facto potest non dependere, non dicitur conclusio, quia conclusio formaliter in ratione talis constituitur per hanc dependentiam extrinsecam actui, qui denominatur conclusio. Ex hoc inferes conclusionem formaliter vt conclusionem adhuc in hac sententia non posse existere sine præmissis, licet sine ipsis possit existere actus, qui accidentaliter, & extrinsecè conclusio denominatur.